

MAREK DYŻEWSKI

EXEMPLA WYKŁADU „RETORYKA JAKO UWYRAŻNIANIE ZNACZEŃ W MUZYCE”

EX 1

JA

syn polskiej ziemi,
a zarazem

REPETITIO (2)

JA

Jan Paweł II papież

WOŁAM

z całej głębi tego tysiąclecia

REPETITIO (3)

WOŁAM

w przeddzień święta zesłania

WOŁAM

wraz z wami wszystkimi:

oczekiwanie
na pojawienie się kluczowych słów

ACCUMULATIO & GRADATIO

NIECH ZSTĄPI DUCH TWÓJ

REPETITIO (2)

NIECH ZSTĄPI DUCH TWÓJ

PODNIESIENIE GŁOSU

i odnowi oblicze z i e m i ..... PAUZA – dla wzbudzenia uwagi słuchacza

TEJ ziemi

UWYDATNIENIE SŁOWA poprzez ściszenie

EX 2

J. S. BACH: MOTET „KOMM, JESU, KOMM”

1. komm → komm → komm → KOMM

2. komm → komm → komm → komm *subito piu piano*

3. c.d. (komm Jesu → komm Jesu → KOMM JESU)

EX 3

J. S. BACH: MOTET „JESU, MEINE FREUDE“

Es ist nun

NICHTS

nichts

NICHTS Verdammliches an denen, die in Christo sind

Es ist nun

NICHTS

nichts

NICHTS Verdammliches an denen, die in Christo sind

die NICHT nach dem FLEISCHE wandeln .....!!! FUGATO

SONDERN nach dem GEIST

CONTRAPOSITIO

Którzy nie wedle ciała, ... ALE wedle ducha postępują

..... ABRUPTIO = APOKOPE

EX 4

C. MONTEVERDI: „COMBATIMENTO DI TANCREDI E CLORINDA“

Tancredi che Clorinda un uomo stima
vuol ne l'armi provarla al paragone.

Va girando colei l'apestre cima
ver altra porta, ove d'entrar dispone.

**Segue egli impetuoso, onde assai prima
che giunga, in guisa avvien che l'armi suone
ch'ella si volge e grida : – O tu, che porte,
correndo sì? – Rispose: – E guerra e morte.**

**– Guerra e morte avrai : – disse – io non rifiuto
darlati, se la cerchi – : e ferma attende.**

*Tankred, biorąc Kloryndę za mężczyznę
chce się z nią w zmierzyć w boju.*

*Pędzi za nią,
gdy ta biegnie między pagórkami ku bramom miasta.*

*Słyszac już zbroi chrzęst,
ona odwraca głowę i pyta: „Co niesiesz?”*

On jej na to: „Wojnę ci niosę i śmierć”

*„Wojny i śmierci pragniesz -
będziesz ją miał” - odpiera Klorynda i nieruchomo czeka.*

EX 5

C. MONTEVERDI: "COMBATIMENTO DI TANCREDI E CLORINDA"

**E impugna l'un l'altro il ferro acuto,
ed aguzza l'orgoglio e l'ira accende;**

*Ona i ona
chwytają za miecz,
wzbiera w nich pycha, rozpala się gniew*

EX 6

C. MONTEVERDI: "COMBATIMENTO DI TANCREDI E CLORINDA"

**e vansi incontro a passi tardi e lenti
quai due tori gelosi e d'ira ardenti.**

*Idą ku sobie:
najpierw ostrożnie, sunąc wolnym krokiem,
po czym:
rzucają się jeden na drugiego
jak dwa rozjuszony byki.*

EX 7

C. MONTEVERDI: "COMBATIMENTO DI TANCREDI E CLORINDA"

**Dansi co'pomi, e infelloniti e crudi
cozzan con gli elmi insieme e con gli scudi.**

*Mało im ciosów mieczem.
W swym szaleństwie,
niepomni rycerskiego kunsztu,
wałą się rękojeściami, hełmami, tarczami.*

EX 8

C. MONTEVERDI: "COMBATIMENTO DI TANCREDI E CLORINDA"

**Amico, ... hai vinto: io ti perdon.... perdona
tu ancora, ...al corpo no..... che nulla pave,
a l'alma si: .....deh! .....per lei prega, e dona
battesmo a me ch'ogni mia colpa lave.**

*pauzy ... zawieszenia
pregiera*

APOSIOPESIS

wyraz umierania, zaśnięcia, milczenia

*Przyjacielu, zwyciężyłeś.
Przebaczam ci, przebacz także ty,
nie ciału, które nie zna lęku, ale duszy.
Za moją duszę módl się, proszę,
i chrzest mi daj,
który obmyje mnie z wszelkich win.*

EX 9

J. S. BACH: MATTHÄUSPASSION

EWANGELISTA

Und da sie den Lobgesang gesprochen hatten,
gingen sie hinaus an den Ölberg.

PO ODŚPIEWANIU HYMNU
wyszli ku Górze Oliwnej.

Da sprach Jesus zu ihnen:

Wówczas Jezus rzekł do nich:

JEZUS

In dieser Nacht werdet ihr euch
alle ärgern an mir.
Denn es stehet geschrieben:
Ich werde den Hirten **SCHLAGEN**,
Und die Schaffe der Heerde
werden sich **ZERSTREUEN**.

Wy wszyscy zwątpicie we Mnie
tej nocy.
Bo jest napisane:
„**UDERZĘ** pasterza,
a **ROZPROSZĄ** się owce stada“

**Wenn ich aber auferstehe,
will ich vor euch hingehen
in GALILÄAM.**

**Ale gdy zmartwychwstanę,
wyprzedzę was (w drodze) DO GALILEI**

EX 10

J. S. BACH: MATTHÄUSPASSION

EVANGELIST

Da kam Jesus mit ihnen zu einem Hofe,
der hiess Gethsemane,
und sprach zu seinen Jüngern:

JESUS

powoli • zatrzymanie ruchu • czas mistyczny • wieczność

Setzet euch hier,
bis dass ich dort hingehe,
und bete.

EVANGELIST

Und nahm zu sich Petrum,
und die zween Söhne Zebedäi
und fing an zu **TRAUEN** *rozdzierajęco*
und zu ZAGEN.

Da sprach Jesus zu ihnen: *powoli, maestoso*

JESUS

Meine Seele ist betrübt bis an den Tod;
bleibet hier und wachet mit mir.

smutek: ciemna barwa

Wtedy przyszedł Jezus z nimi do
ogrodu
zwanego Getsemani
i rzekł do uczniów:

Siądźcie tu,
ja tymczasem odejdę tam
i będę się modlił.

I wziął z sobą Piotra
i dwóch synów Zebedeusza
począł się smucić
i trwożyć

Wtedy rzekł do nich:

„Smutna jest dusza moja aż do śmierci;
zostańcie tu i czuwajcie ze mną.

EX 11

J. S. BACH: MATTHÄUSPASSION

EVANGELIST

Der Landpfleger sagte:

PILATUS

Was har er denn Übels getan?

Namiestnik odpowiedział:

Cóż właściwie złego uczynił?

EX 12

J. S. BACH: MATTHÄUSPASSION

EWANGELISTA

Und von der sechsten Stunde an
ward eine Finsterniss über das ganze Land,
bis zu der neunten Stunde.

Und um die neunte Stunde schrie Jesus laut,
und sprach:

JEZUS

Eli, Eli, lamma, lama, lama asabthani!

EWANGELISTA

Das ist:

JEZUS

Mein Gott, mein Gott,
warum hast du mich verlassen!

Od godziny szóstej
mrok oragnał całą ziemię,
aż do godziny dziewiątej.

Około godziny dziewiątej
Jezus zawołał głosem wielkim:

To jest:

Boże mój, Boże mój,
czemuś Mnie opuścił?

EX 13

LAMENTO D'ARIANNA

Autor tekstu: OTTAVIO RINUCCINI

Przekład polski: MAREK DYŻEWSKI

1.

Lasciate mi morire!

Lasciate mi morire!

E che volete voi che mi conforte

In così dura sorte,

In così gran martire?

Lasciate mi morire!

Lasciate mi morire!

Pozwólcie mi umrzeć!

Pozwólcie mi umrzeć!

Cóż mogłoby mi dać pociechę

wobec okrucieństwa losu,

wobec bezmiaru cierpienia?

Pozwólcie mi umrzeć!

Pozwólcie mi umrzeć!

4.

Dove, dove è la fede,
Che tanto mi giuravi?

Così ne l'alta sede
Tu mi rispon de gli avi?
Son queste le corone,
Onde m'adorni le crine?
Questi gli scetri sono.
Queste le gemme e gli ori:
Lasciarmi in abbandono
A fêra che ni strazi e mi divori?

Ah, Teseo, ah, Teseo mio,
Lascierai tu morire,
in van piangendo, in van gridando aita,
La misera Arianna
che a te fidossi e ti diè gloria e vita?

5.

Ahi, che non pur risponde!
Ahi, che più d'aspe
è sordo a miei lamenti!

O nemi, o turbi, o venti,
Sommergetelo voi dentra' a quell' onde!
Correte, orche e balene,
E de le membra immonde
Empiete le voragini profonde.

Che parlo, ahi! che vaneggio?
Misera, ohimè che chieggio!

Gdzież jest wierność,
którą tak mi przysięgałeś?

Miałeś mnie wynieść
na święty tron twych przodków.
Miałeś włożyć koronę
na me włosy
Miało być berło,
perły i złote ozdoby!
Dziś czekam na stwory,
które rozszarpia mnie i pochłona.

Ach! Tezeuszu, Tezeuszu mój!
Czy godzisz się, by tak miała umrzeć
spłakana i wołająca daremnie o pomoc
Ariadna? Która zawierzyła ci,
która dała ci sławę i ocaliła życie?

Ach! Nie odpowiada!
Wobec mych skarg bardziej jest niemy
niż milczące żmije!

O, wichry, sztormy, huragany!
Niechaj pochłona go wzburzone fale!
Śpieszcie się wieloryby i morskie potwory,
niech jego niecne szczątki
napelnią wasze gardziele!

Ach! Cóż bredzę – szalona!
Cóż majaczę, czego żądam?!

O Teseo, o Teseo mio,
 Non son, non son quell' io,
 Non son quell' io che i fèri detti sciolse
 Parlò l'affanno mio,
 parlò il dolore:
 parlò la lingua, si
 ma non già l'core.

O, Tezeuszu, Tezeuszu mój,
 to już nie ja jestem,
 która te słowa wymawia,
 to sama rozpacz mówi,
 mówi mój ból,
 mój język,
 lecz – nie moje serce!

EX 14

Valse brillante.

F. CHOPIN. Op. 34, N° 1.

Vivace.

2.

f

fz

fz

cresc.

sf

Deuxième Scherzo.

À Mlle la Comtesse A. de Fürstenstein.

F. Chopin, Op. 31.

EX 15

Presto.

sotto voce

ff

pp

EX 16

Moderato, con anima. (♩ = 126)

F. CHOPIN. Op. 24, N° 3.

16.

ff dolce.

p

l.h.

legato

EX 17 Johann Wolfgang Goethe

ERLKÖNIG (1782)

Wer reitet so schnell durch Nacht und Wind?

Es ist der Vater mit seinem Kind;

Er hat den Knaben wohl in dem Arm,

Er faßt ihn sicher, er hält ihn warm.

„Mein Sohn, was birgst du so bang dein Gesicht?“

„Siehst, Vater, du den Erlkönig nicht?

Den Erlkönig mit Kron' und Schweif?“

„Mein Sohn, es ist ein Nebelstreif.“

„Du liebes Kind, komm, geh mit mir!

Gar schöne Spiele spiel' ich mit dir;

Manch' bunte Blumen sind an dem Strand,

Meine Mutter hat manch' gülden Gewand“.

„Mein Vater, mein Vater, und hörest du nicht,

Was Erlenkönig mir leise verspricht?“

„Sei ruhig, bleibe ruhig, mein Kind:

In dürrn Blättern säuselt der Wind.“

„Willst, feiner Knabe, du mit mir geh'n?

Meine Töchter sollen dich warten schön;

Meine Töchter führen den nächtlichen Reih'n

Und wiegen und tanzen und singen dich ein.“

„Mein Vater, mein Vater, und siehst du nicht dort

Erlkönigs Töchter am düster'n Ort?“

„Mein Sohn, mein Sohn, ich seh' es genau:

Es scheinen die alten Weiden so grau.“

„Ich liebe dich, mich reizt deine schöne gestalt;

Und bist du nicht willig, so brauch' ich Gewalt.“

„Mein Vater, mein Vater, jetzt faßt er mich an!

Erlkönig hat mir ein Leids getan!“

Dem Vater grauset's, er reitet geschwind,

Er hält in Armen das ächzende Kind,

den Hof mit Mühe und Not:

seinen Armen das Kind war tot.

Władysław Syrokomla

KRÓL OLSZYN (1856)

narrator Kto pędzi tak późno wśród nocnej zamieci?

To ojciec z dzieciątkiem jak gdyby wiatr leci.

Chłopczynę na rękę piastując najczulej

Ogrzewa oddechem, do piersi go tuli.

ojciec „Mój synu, dlaczego twarz kryjesz we dłonie?“

syn „Czy widzisz, mój ojczu? Król Olszyn w tej stronie,

Król Olszyn w koronie, z ogonem jak żmija!“

ojciec „To tylko, mój synu, mgła nocna się zwija“

Kr. Olch „Chodź do mnie, chłopczyno, zapraszam najmilej,

Pięknymi zabawkami będziem się bawili,

Chodź na brzeg, tu kwiatki kraśnieją i płoną,

A moja ci mama da suknię złoconą“.

syn „Mój ojczu, mój ojczu! czy widzisz te dziwa?

Król Olszyn do siebie zaprasza i wzywa!“

ojciec „Nie bój się, mój synu! Skąd tobie te dreszcze?

To tylko wiatr cichy po liściach szeleszcze“.

Kr. Olch „Chodź do mnie, chłopczyno, poigrasz z rozkoszą,

Mam córki, co ciebie czekają i proszą,

Czekają na ciebie z biesiady nocnymi,

Zaśpiewasz, zatańczysz, zabawisz się z nimi“.

syn „Mój ojczu, mój ojczu! Ach, patrzaj ... gdzie ciemno...“

Król Olszyn ma córki, chcą bawić się ze mną“.

ojciec „Nie bój się, mój synu, ja widzę to z dala.

To wierzba swe stare gałęzie rozwała“.

Kr. Olch „Chodź do mnie, mój chłopczu, dopóki masz porę.

Gdy chętnie nie przyjdiesz, to gwałtem zabiorę“.

syn „Mój ojczu, mój ojczu, ratujcie dziecię!

Król Olszyn mnie dusi ... mnie słabo ... ja ginę“.

narrator Ojcowi bolesno ... on pędzi jak strzała,

Na rękach mu jęczy dziecina omdlała.

Dolata na dworzec... lecz próżna otucha!

Na rękę ojcowskim już dziecię bez ducha.

EX 18

JOHANN SEBASTIAN BACH WARIACJE GOLDBERGOWSKIE

Variatio 26. a 2 Clav.

The image displays a musical score for Variatio 26. a 2 Clav. by Johann Sebastian Bach. The score is written for two staves, Treble and Bass clef, in G major (one sharp) and 3/4 time. The piece is in 16-measure units. The notation includes various rhythmic patterns, including sixteenth and thirty-second notes, and rests. The score is presented in six systems, each with two staves. The first system shows the beginning of the piece with a treble clef and a bass clef. The subsequent systems continue the piece, showing the intricate interplay between the two hands. The notation is clear and legible, with standard musical symbols and clefs.